

Vrouwenrechten
in Nederland
anno 2010

enige vooruitgang, nog veel te doen

De conclusies van het VN-Comité

Vrouwenrechten
in Nederland
anno 2010

De conclusies van het VN-Comité

Inhoudsopgave

3 Nederland en het Vrouwenverdrag

- 5 De 5e rapportagecyclus
- 7 Waarom deze brochure?

8 Vrouwenrechten in Nederland: enige vooruitgang, nog veel te doen

- 8 Verdragsverplichtingen
- 9 De juridische inbedding van het Verdrag
- 10 'National machinerie' en gendermainstreaming
- 11 Sociale en politieke participatie
- 11 Stereotypen
- 13 Geweld tegen vrouwen
- 14 Vrouwenhandel
- 15 Prostitutie
- 16 Onderwijs
- 17 Arbeidsparticipatie
- 20 Antidiscriminatiewetgeving
- 21 Sociale zekerheid
- 24 Zwarte, migranten en vluchtelingenvrouwen
- 26 Gezondheid

29 Tot slot

- 30 Ondertekenende Organisaties

Nederland en het Vrouwenverdrag

Nederland heeft zich in 1991 gebonden aan het Vrouwenverdrag van de Verenigde Naties. De officiële naam is 'Verdrag inzake de Uitbanning van alle Vormen van Discriminatie van Vrouwen'. Het VN-Vrouwenverdrag beschrijft wat discriminatie van vrouwen inhoudt en wat de regering moet doen om discriminatie te bestrijden en de positie van vrouwen te verbeteren. Bijzonder is dat het Verdrag staten niet alleen verplicht de eigen regelgeving discriminatievrij te maken. Ze moeten er ook voor zorgen dat andere partijen – zoals het bedrijfsleven, verenigingen of politieke partijen – vrouwen niet discrimineren.

De inhoudelijke bepalingen van het Verdrag betreffen de gelijke rechten van vrouwen op tal van terreinen, waaronder politiek en openbaar bestuur, werk en inkomen, opleiding, gezondheid, nationaliteit, huwelijk en familielevens. Het Verdrag stelt uitdrukkelijk dat op al deze domeinen meer moet worden gedaan dan gelijkheid voor de wet garanderen. Gelijkheid moet ook in de praktijk worden bereikt. Dit wordt ook wel 'de facto gelijkheid' genoemd.

Het VN-Vrouwenverdrag

De algemene mensenrechtenverdragen van de Verenigde Naties garanderen gelijke rechten van mannen en vrouwen. Omdat de VN rond 1975 vaststelde dat discriminatie van vrouwen desondanks een wijdverbreid verschijnsel was, ging zij over tot de formulering van een mensenrechtenverdrag dat specifiek de achterstelling van vrouwen ten opzichte van mannen bestrijdt. Op 18 december 1979 aanvaardde de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties het VN-Vrouwenverdrag – voluit ‘Convention on the Elimination of all forms of Discrimination Against Women’ geheten. 186 landen hebben sindsdien het Vrouwenverdrag geratificeerd; het hoogste aantal ratificaties van alle VN-mensenrechtenverdragen.

Het Verdrag bestaat uit zes delen.

Deel I (artikelen 1-6) bevat de definitie van discriminatie en de verplichtingen van de regering om discriminatie uit te bannen en om de positie van vrouwen te verbeteren. Expliciete aandacht is er bijvoorbeeld voor het bestrijden van vrouwenhandel en gedwongen prostitutie (art. 6).

Deel II (artikelen 7-9) behandelt gelijke rechten van vrouwen waar het gaat om deelname aan de politiek en het openbare leven en gelijke rechten ten aanzien van nationaliteit.

Deel III (artikelen 10-14) omschrijft gelijke rechten op sociaal-economisch terrein: onderwijs, arbeid, gezondheidszorg en vrijetijdsbesteding. Ook de positie van specifieke groepen vrouwen, bijvoorbeeld op het platteland, komt hier aan de orde.

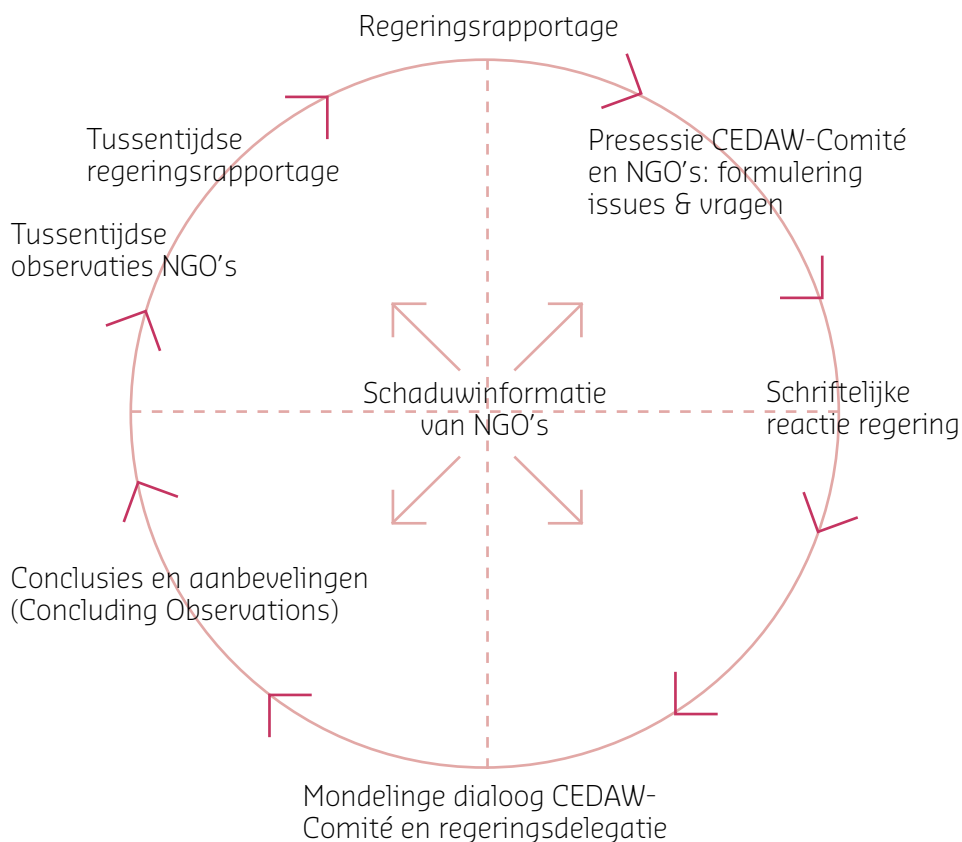
Deel IV (artikelen 15-16) gaat over gelijkheid voor de wet en gelijke rechten in huwelijkse en familiale betrekkingen.

De laatste twee delen gaan over de taken van het toezichthoudende CEDAW-Comité en de procedures voor toetreding, rapportage en dergelijke.

De volledige tekst is te vinden op www.vrouwenverdrag.nl.

De 5e rapportagecyclus

De regering moet elke vier jaar aan het toezichthoudend comité van het VN-Vrouwenverdrag, het CEDAW-Comité, rapporteren wat ze doet om vrouwenrechten te waarborgen en de positie van vrouwen te verbeteren. Medio 2008 verscheen de 5e Nederlandse regeringsrapportage. Vervolgens stelde het Comité in februari 2009 tijdens de zogenaamde Presessie een lijst met kwesties en vragen op, hierbij gevoed door informatie van diverse maatschappelijke (vrouwen-)organisaties en de Commissie Gelijke Behandeling. De vragen werden door de Nederlandse regering in september 2009 schriftelijk beantwoord. Op 27 januari 2010 wisselde het Comité een dag lang met een Nederlandse regeringsdelegatie van gedachten over de vrouwenrechten in Nederland. Hierna formuleerde het Comité in zijn zogeheten Concluding Observations een hele serie aanbevelingen voor de Nederlandse regering.

Het CEDAW-Comité stelt in alle fasen informatie uit het maatschappelijk middenveld zeer uitdrukkelijk op prijs – de zogenaamde schaduwinformatie.

Schaduwrapportage

In het hele rapportageproces hebben Nederlandse vrouwenorganisaties en andere organisaties uit het maatschappelijk middenveld steeds van zich laten horen. Dat stelt het CEDAW-Comité ook zeer op prijs. Het Comité kan zonder aanvullende informatie immers niet beoordelen of staten niet een te rooskleurig beeld van de situatie en van eigen optreden geven.

Het Netwerk VN-Vrouwenverdrag vergaarde informatie over de feitelijke situatie en bundelde deze in het rapport Women's Rights – Some progress, many gaps. In november 2009 stuurde het Netwerk deze 'schaduwrapportage' namens 54 Nederlandse (vrouwenrechten) organisaties naar het CEDAW-Comité. Ook brachten de co-rapporteurs van het Netwerk de inhoud van de rapportage tijdens informele sessies en in de wandelgangen onder de aandacht van de Comité-leden. Tijdens de mondelinge dialoog tussen Comité en regeringsdelegatie op 27 januari 2010 konden toehoorders vaststellen dat de leden van het CEDAW-Comité goede nota hadden genomen van de informatie uit het schaduwrapport. (Zie <http://cedawschaduwrapportage.blogspot.com> voor een verslag van de belevenissen van de co-rapporteurs.)

De Concluding Observations die het CEDAW-Comité uiteindelijk opstelde, logen er niet om. **Samengevat: Nederland moet veel meer doen om rechten van vrouwen te waarborgen en ervoor te zorgen dat vrouwen ook daadwerkelijk gelijke posities innemen.**

Nieuw: tussenrapportage over twee jaar

De Concluding Observations zijn normaal gesproken het sluitstuk van de rapportagecyclus, waarna een land in de volgende rapportagecyclus moet laten weten welke stappen zijn ondernomen om de aanbevelingen uit te voeren en welke resultaten zijn bereikt. De 6e Nederlandse regeringsrapportage staat voor 2014 op de rol. Maar dit keer moet de Nederlandse regering over twee jaar al tussentijds aan het CEDAW-Comité rapporteren, en wel over de uitvoering van aanbevelingen over geweld tegen vrouwen en bestrijding van vrouwenhandel.

Het CEDAW-Comité heeft ook alle Nederlandse NGO's uitdrukkelijk uitgenodigd om in 2012, tegelijk met de tussentijdse regeringsrapportage, hun visie te geven op de resultaten van de maatregelen tegen geweld tegen vrouwen en vrouwenhandel.

Waarom deze brochure?

De schaduwrapportage geeft samen met de Concluding Observations goed weer waar het nog aan schort in Nederland over de hele linie van vrouwenrechten. Beide documenten bieden volop aanknopingspunten voor actie en beleidsbeïnvloeding. Maar niet iedereen kan goed uit de voeten met uitgebreide Engelstalige teksten. Reden voor het maken van een kort en krachtig Nederlandstalig overzicht van de belangrijkste punten uit de schaduwrapportage en de zorgen en aanbevelingen van het CEDAW-Comité. We hielden hierbij de volgorde van de Concluding Observations aan.

Meer weten, dieper graven of zien op welke bronnen de schaduwrapportage is gebaseerd? Alle documenten zijn te vinden op

www.vrouwenverdrag.nl.

Vrouwenrechten in Nederland: enige vooruitgang, nog veel te doen

Verdragsverplichtingen

Regering neemt Vrouwenverdrag en bijbehorende Algemene Aanbevelingen niet ter harte

De Nederlandse regering zegt het VN-Vrouwenverdrag erg belangrijk te vinden, maar daar is in het dagelijkse politieke bedrijf weinig van te merken. Zelden refereren wetsvoorstellen of beleidsnota's aan het Verdrag. Mogelijk vindt er op de departementen wel een interne toetsing aan het Vrouwenverdrag plaats, maar dat is niet na te gaan. Vrouwenrechtenorganisaties vinden dat de regering te weinig werk maakt van de verdragsverplichtingen.

Ook de Algemene Aanbevelingen waarmee het CEDAW-Comité een nadere duiding geeft van Verdragsbepalingen en de verplichtingen die daaruit voortvloeien, vinden in Nederland nauwelijks gehoor. Zo deed het comité aanbevelingen met betrekking tot geweld tegen vrouwen (Aanbevelingen 12 en 19). Geweld wordt weliswaar niet specifiek benoemd in het Vrouwenverdrag, maar zorgt er wel degelijk voor dat vrouwen niet op gelijke voet met mannen van rechten en vrijheden kunnen genieten. Daarom expliciteerde het CEDAW-Comité dat uitvoering van het Vrouwenverdrag vergt dat staten effectieve maatregelen nemen tegen geweld tegen vrouwen. Ook vestigde het comité de aandacht op de noodzaak van statistische informatie om de positie van vrouwen adequaat te kunnen beoordelen (Algemene Aanbeveling 8).

Een recent voorbeeld van het negeren van de Algemene Aanbevelingen door de Nederlandse regering betreft Aanbeveling 26 over vrouwelijke arbeidsmigranten, uit 2008. Deze is nog niet vertaald en ten onrechte niet betrokken bij de Blauwdruk Migratiebeleid en de parlementaire discussie daarover, terwijl onderzoek uitwijst dat er in Nederland wel degelijk gendersverschillen zijn in arbeidsmigratie. Vrouwen migreren vaker voor laaggeschoolde arbeid, ze verdienen minder en zijn vaker uitgesloten van sociale rechten. Bovendien is het juist in een aantal sectoren waar overwegend vrouwen werken – huishoudelijk werk, prostitutie en seksentertainment – niet mogelijk om een werkvergunning te krijgen. Vrouwen werken daar dus zonder papieren ofwel 'ongedocumenteerd' en zijn daarmee extra kwetsbaar voor uitbuiting en misbruik.

Het CEDAW-Comité dringt er in zijn Concluding Observations op aan dat regering én parlement grotere prioriteit geven aan de systematische uitvoering van de verplichtingen die het VN-Vrouwenverdrag met zich meebrengt. Daarbij verwacht het Comité dat ook gebruik wordt gemaakt van de Algemene Aanbevelingen.

Regering negeert specifieke aanbevelingen CEDAW-Comité

Daarnaast rekent het CEDAW-Comité ook op uitvoering van de specifiek op Nederland gerichte aanbevelingen uit de huidige Concluding Observations.

Het betreft in scherpe bewoordingen dat de regering de zorgen die het Comité in zijn vorige Concluding Observations (2007) uitdrukte niet ter harte heeft genomen en onvoldoende werk heeft gemaakt van de aanbevelingen daarin. Het Comité noemt met name de aanbevelingen met betrekking tot de uitsluiting van vrouwen door de SGP, het naamrecht dat niet in lijn is met het Verdrag, de genderneutrale taal in het beleid rond huiselijk geweld, het lage aantal vrouwen op topposities, de loonkloof en de genderstereotypen over vrouwelijke immigranten, migranten en vrouwen uit etnische minderheden.

De juridische inbedding van het Verdrag *Vrouwenverdrag onvoldoende verwerkt in Nederlandse rechtssysteem*

Tot nu toe is er in ons land weinig geprocedeerd over het VN-Vrouwenverdrag. De procedures die vrouwen- en mensenrechtenorganisaties zijn gestart over de plicht van de staat om op te treden tegen discriminatie van vrouwen door de SGP, hebben de meeste aandacht getrokken. De organisaties die deze procedure voeren, behoren alle tot de ondertekenaars van de schaduwrapportage. Het oordeel van de Hoge Raad staat voor eind april 2010 op de rol.

Net als in de procedure over de afschaffing van de zwangerschapsuitkeringen voor zelfstandig ondernemers betoogde de landsadvocaat in de SGP-zaak dat de verdragsbepalingen in de ogen van de staat geen directe werking hebben. Dat betekent dat een rechter een beroep op het Vrouwenverdrag in een gerechtelijke procedure niet zou hoeven te honoreren.

Het CEDAW-Comité betreft deze opstelling van de regering. Het wijst er opnieuw op dat de staat als verdragspartij moet regelen dat individuen zich teweer kunnen stellen tegen vermeende schendingen van de rechten die het Verdrag individuen garandeert. Daarnaast roept het Comité de regering op ervoor te zorgen dat rechters, advocaten en officieren van justitie beter geïnformeerd zijn over het Vrouwenverdrag en verwante regelgeving. Er moet een juridische cultuur komen die positief staat tegenover gelijkheid en non-discriminatie van vrouwen.

Overigens is het voor individuele vrouwen of groepen vrouwen ook mogelijk om een klacht over de schending van een van de rechten uit het Verdrag voor te leggen aan het CEDAW-Comité. Dat kan alleen nadat een vrouw een zaak eerst in eigen land heeft voorgelegd aan de hoogste rechter en geen gelijk kreeg.

‘National machinery’ en gendermainstreaming *Coördinatie emancipatiebeleid kan beter*

In 2007 presenteerde de Visitatiecommissie Emancipatiebeleid haar eindrapport *Een beetje beter is niet genoeg*. De regering die dat jaar aantrad, nam een deel van de aanbevelingen over versterking van de interdepartementale emancipatiestructuur over. Zo handhaafde ze een aparte emancipatieportefeuille met een coördinatiefunctie. Andere aanbevelingen werden echter niet overgenomen. Instrumenten als Emancipatie Effectrapportages en genderbudgetting bleven bijvoorbeeld ongebruikt.

Het CEDAW-Comité merkt op dat de coördinatie van het emancipatiebeleid verbeterd is, maar acht deze verbetering nog onvoldoende. Daarom moedigt het Comité de regering aan het emancipatiebeleid te versterken en de coördinatie hoger in de ambtelijke hiërarchie te positioneren. Het beveelt aan de instrumenten systematischer in te zetten op alle ministeries en over het gebruik ervan te rapporteren.

Consultatie én financiering van vrouwenrechtenorganisaties aanbevolen

De regering heeft meer geld uitgetrokken om het emancipatieproces te financieren, maar laat onvermeld dat dit ook geld betreft voor de emancipatie van homo's, lesbo's, biseksuelen en transgenders. Bovendien gaat het om projectsubsidie in plaats van structurele financiering van organisaties, waardoor er geen sprake is van continuïteit. Maatschappelijke organisaties vormen volgens de regering belangrijke bronnen van informatie over vrouwenrechten, maar worden in de praktijk bijna nooit geraadpleegd. Althans: in Nederland. Vrouwenorganisaties in het buitenland hebben wel extra financiering gekregen (MDG3 fonds) en hun input wordt gewaardeerd.

Het CEDAW-Comité complimenteert de regering vanwege het opnemen van financiering van vrouwenrechtenorganisaties in haar programma's voor internationale samenwerking. Die lof betreft ook de mainstreaming van gendergelijkheid en empowerment van vrouwen in ontwikkelingssamenwerking. Het Comité spreekt de hoop uit dat Nederland deze voortrekkersrol zal voortzetten.

Het Comité maakt zich echter grote zorgen over de beëindiging van structurele financiering voor vrouwen-NGO's in Nederland zelf en de daardoor veroorzaakte sluiting en opheffing van allerlei vrouwenrechtenorganisaties en expertcentra, onder meer op het terrein van vrouwenvaksscholing, prostitutie en vrouwenhandel. Het Comité herinnert de regering eraan dat een constructieve dialoog met maatschappelijke organisaties onontbeerlijk is om vrouwenrechten effectief te beschermen en op een efficiënte manier uitvoering te geven aan het Vrouwenverdrag. Het Comité dringt dan ook aan op heroverweging van de financiering van vrouwenrechtenorganisaties, inclusief organisaties van en voor zwarte en migrantenvrouwen.

Sociale en politieke participatie

Tijdelijke speciale maatregelen noodzakelijk voor gelijke vertegenwoordiging

In artikel 3 verplicht het Vrouwenverdrag regeringen om alle passende maatregelen te treffen 'om de volledige ontplooiing en ontwikkeling van vrouwen te verzekeren'. Vrouwen moeten op gelijke voet met mannen mensenrechten genieten. Artikel 4 verplicht staten om zondig tijdelijke speciale maatregelen te treffen om te bewerkstelligen dat vrouwen sneller op voet van gelijkheid komen met mannen. De Nederlandse regering past dergelijke tijdelijke speciale maatregelen niet toe. Dat wordt door het CEDAW-Comité in zijn Concluding Observations opnieuw betreurd.

Het Comité moedigt dan ook aan om het concept van tijdelijke speciale maatregelen opnieuw te doordenken en toe te passen in zowel de publieke als de private sector. Het wijst op de handreikingen die het geformuleerd heeft in Algemene Aanbeveling 25, waaronder quota, meetbare doelstellingen en streefcijfers.

Dergelijke tijdelijke speciale maatregelen moeten ook getroffen worden om de vertegenwoordiging van vrouwen in gemeenteraden en provinciale besturen te verbeteren, net zolang tot een genderbalans op alle niveaus bereikt is. Die genderbalans moet eveneens nagestreefd worden voor topfuncties in bedrijf en bestuur, veiligheid en defensie, diplomatieke dienst en internationale functies.

Stereotypen

Onvoldoende bestrijding van seksestereotiepe denkbeelden en rolpatronen

Het VN-Vrouwenverdrag verplicht om seksestereotiepe denkbeelden en rolpatronen te bestrijden. Hier blijft de regering ernstig in gebreke. In de emancipatienota *Meer kansen voor vrouwen* ontbrak elke aandacht voor de rol van mannen. De doelstelling dat mannen 40 procent van de zorgtaken op zich nemen, was hierin geschrapt. Alleen mannen en jongens van etnische minderheden kwamen kort ter sprake, omdat de emancipatie onder deze groep achter zou blijven. De regering noemt echter geen concrete maatregelen en bevestigt het stereotype als zou alleen deze groep nog 'traditionele' ideeën hebben over vrouwen.

In reactie op de kritiek op het ontbreken van emancipatiemaatregelen

gericht op mannen, beriep de verantwoordelijke minister zich slechts op de maatregelen die het kabinet neemt om mogelijkheden voor de combinatie van arbeid en zorg voor mannen en vrouwen te verbeteren. Hij presenteerde één nieuw initiatief, namelijk de introductie van een prijs voor 'de moderne man', die een emancipatoir mannelijk rolmodel zichtbaar moet maken. De verwijzing in deze reactie naar 'papadag' – één dag per week waarop vaders verantwoordelijk zijn voor de zorg van hun kinderen – bevestigt het stereotype dat alle andere dagen 'moederdagen' zijn.

Zorgwekkend is daarnaast dat de overheid stereotypen versterkt als het gaat over vrouwen van migrantenafkomst. Ze zouden niet of nauwelijks Nederlands spreken, geen scholing hebben gehad en onderdrukt worden door hun 'traditionele' echtgenoten. Dergelijke beelden doen niet alleen de ronde in politieke discussies, maar vormen ook de voedingsbron voor geopperde maatregelen zoals die ter vermindering van het aantal 'importbruiden'. De VN Speciaal Rapporteur over Geweld tegen Vrouwen uitte tegen de regering al eerder kritiek hierover.

Een bijkomend probleem is, dat de regering vrijwel geen gebruik maakt van gegevens uitgesplitst naar sekse, etniciteit, leeftijd en andere indicatoren. Daardoor kan ze niet nagaan of er sprake is van discriminatie en blijft de samenloop ('intersectie') van verschillende vormen van discriminatie onderbelicht. Het gevolg is dat de regering geen gericht beleid ontwikkelt voor de preventie van discriminatie van zwarte, migranten- en vluchtelingenvrouwen, oudere vrouwen of gehandicapte vrouwen. Het nieuwe emancipatiebeleid heeft weliswaar meer aandacht voor diversiteit, onder meer op het gebied van seksuele oriëntatie. Maar de regering moet nóg een slag maken en het ondersteunen van diversiteit hand in hand laten gaan met het bestrijden van stereotypen. Zo zou in het onderwijs een genderbewustzijns-training voor leerkrachten verplicht moeten worden gesteld, gekoppeld aan de bestrijding van andere vormen van discriminatie.

Het CEDAW-Comité maakt zich ernstige zorgen over het ontbreken van informatie over maatregelen die stereotiepe denkbeelden over en rolpatronen van vrouwen en mannen bestrijden, zeker gezien de traditionele beeldvorming over vrouwen en mannen die in Nederland nog bestaat. Ook mist het Comité in het emancipatiebeleid verwijzingen naar de rol van mannen in het emancipatieproces. Nederland voldoet wat dat betreft niet aan het Verdrag en moet actie ondernemen. Om te beginnen moeten zowel het emancipatiebeleid als het migratie- en integratiebeleid geschoond worden van stereotiepe benaderingen. Ook dienen in het onderwijs en daarbuiten aanvullende programma's ontwikkeld te worden om sekstereotypen aan te pakken, in combinatie met andere vormen van discriminatie, zoals ras, leeftijd, seksuele oriëntatie en handicap. Bovendien moet de regering nagaan wat de invloed is van de genomen maatregelen, deze zonnodig bijstellen en hierover tijdens de volgende rapportage aan het CEDAW-Comité rapporteren.

Geweld tegen vrouwen

Aanpak huiselijk geweld kan nog beter

De aanpak van huiselijk geweld in Nederland staat inmiddels hoog op de agenda en relevante organisaties werken samen in de preventie van huiselijk geweld. Probleem is dat de regering huiselijk geweld genderneutraal formuleert. Daarmee gaat ze voorbij aan het feit dat het een directe uiting is van discriminatie van vrouwen.

Begin 2009 is de Wet tijdelijk huisverbod voor daders van huiselijk geweld in werking getreden. Dat is een stap vooruit, want daarmee erkent de regering dat ze ingrijpen bij huiselijk geweld als haar taak ziet. Probleem is dat alleen daders van huiselijk geweld in aanmerking komen voor gratis rechtshulp. Slachtoffers van huiselijk geweld krijgen die slechts onder specifieke omstandigheden.

Een probleem dat indirect ook meespeelt bij huiselijk geweld, is dat ouders die willen scheiden sinds maart 2009 verplicht zijn om samen een ouderschapsplan op te stellen. Zo'n plan kan zeker in het belang van kinderen zijn, maar het gevaar bestaat dat onwillige partners deze verplichting gebruiken om de echtscheidingsprocedure te frustreren en te vertragen. Zeker in het geval van huiselijk geweld kan dit extra problemen voor vrouwen opleveren.

Het CEDAW-Comité dringt er net als in zijn vorige Concluding Observations op aan, dat de regering bij de bestrijding van huiselijk geweld rekening houdt met het genderspecifieke karakter ervan. Het herhaalt de oproep om alle slachtoffers van huiselijk geweld zonder uitstel recht te geven op gratis rechtshulp. Ook benadrukt het Comité dat het ouderschapsplan geen verplichting moet zijn voor het starten van een echtscheidingsprocedure, zeker niet als er sprake is van huiselijk geweld.

Actieplan seksueel geweld nodig

Seksueel geweld en seksuele intimidatie worden in het beleid niet apart benoemd en een plan van aanpak ontbreekt. Dat is zorgelijk, want onderzoek wijst uit dat eenderde van alle vrouwen ooit slachtoffer is geweest van seksueel geweld en dat twaalf procent van alle vrouwen ooit in haar leven is verkracht. Het is hoog tijd dat de regering een nationaal actieplan opzet om seksueel geweld te bestrijden.

Zmv-organisaties betrekken bij preventie-maatregelen geweld tegen vrouwen

De regering neemt maatregelen om vrouwenbesnijdenis en eerwraak aan te pakken. Daarvoor krijgt ze complimenten van het CEDAW-Comité. Cijfers over hoe vaak beide voorkomen zijn echter niet bekend, terwijl vrouwenbesnijdenis en eerwraak wel het zwaartepunt vormen in het preventiebeleid rond geweld tegen zwarte, migranten- en vluchtelingenvrouwen (zmv-vrouwen). Hierdoor bevestigt de regering stereotypen met betrekking tot de geweldsvormen waar zmv-vrouwen mee te maken hebben. Veel vaker voorkomende vormen van geweld tegen vrouwen van welke afkomst dan ook, zoals huiselijk geweld en incest, blijven daardoor onderbelicht. Zmv-vrouwenorganisaties moeten worden betrokken bij het maken van preventiebeleid voor alle vormen van geweld tegen vrouwen.

Vrouwenhandel

Slachtoffers vrouwenhandel moeten opvang en bescherming krijgen

De regering is de laatste jaren actiever in de bestrijding van mensenhandel. Veel van de – overwegend vrouwelijke – slachtoffers komen terecht in de seksindustrie. De Nederlandse vreemdelingenwetgeving biedt voor slachtoffers die aangifte doen de mogelijkheid tot tijdelijk verblijf in Nederland, de zogenaamde B9-regeling. Deze regeling biedt het recht op een bedenktijd van drie maanden om aangifte te doen. Als slachtoffers aangifte doen, krijgen ze recht op verblijf in Nederland gedurende het strafrechtelijk onderzoek en de rechtszaak. Ze kunnen dan aanspraak maken op opvang, financiële bijstand, ziektekostenverzekering, juridische steun en maatschappelijke begeleiding. Ook mogen zij betaald werk doen. Veel slachtoffers zijn echter bang voor wraak door daders en willen daarom geen aangifte doen. Nog steeds komen slachtoffers van mensenhandel terecht in vreemdelingendetentie. Ze kennen de B9-regeling niet en doen geen aangifte. Ook zijn slachtoffers van mensenhandel vaak getraumatiseerd en hebben ze lichamelijke en psychische klachten. Dat maakt het voor hen extra moeilijk om bij de politie of de immigratiedienst te melden dat ze slachtoffer zijn van mensenhandel. Angst voor de politie kan er eveneens voor zorgen dat ze hier niets over zeggen. In reactie op eerdere kritiek van het CEDAW-Comité op de Nederlandse behandeling van vrouwenhandelslachtoffers, zegt de regering dat slachtoffers die geen aangifte willen doen een verblijfsvergunning op humanitaire gronden kunnen aanvragen. Dat kan volgens de Vreemdelingenwet alleen als ze een tijdelijke verblijfsvergunning hebben gehad. Als dat niet zo is, kunnen ze een beroep doen op de zogenoemde 'discretionaire bevoegdheid' van de staatssecretaris van Justitie om een verblijfsvergunning te krijgen. Het is niet duidelijk op welke gronden iemand wel of niet een verblijfsvergunning krijgt. Het gaat immers over 'uitzonderingen op de regel', waar slechts een gering aantal slachtoffers gebruik van kan maken (als ze de mogelijkheid al kennen).

Het CEDAW-Comité is bezorgd over slachtoffers die uitgesloten worden van de B9-regeling en doet de dringende aanbeveling dat de regering bescherming en ondersteuning van slachtoffers van mensenhandel loskoppelt van medewerking aan strafrechtelijke vervolging. Het benadrukt dat het Verdrag bescherming van alle slachtoffers van vrouwenhandel verplicht, ook als zij geen aangifte willen of durven te doen. Het CEDAW-Comité vraagt specifieke aandacht om te voorkomen dat slachtoffers van mensenhandel in vreemdelingendetentie belanden. Het stelt dat maatschappelijke organisaties met al hun kennis en vaardigheden ingezet moeten worden om de politie te helpen bij het identificeren van mogelijke slachtoffers van vrouwenhandel.

Prostitutie

Wetsvoorstel regulering prostitutie: van de regen in de drup

De regering heeft een wetsvoorstel ingediend om prostitutie te reguleren en misstanden in de seksbranche te bestrijden. Alle soorten seksbedrijven moeten een vergunning hebben en alle prostituees moeten zich registreren. Daarnaast worden klanten van niet-geregistreerde prostituees strafbaar. Hiermee gaat de regering voorbij aan eerdere kritiek van het CEDAW-Comité op veranderingen in de wetgeving sinds de opheffing van het bordeelverbod. Er is nauwelijks in kaart gebracht wat de gevolgen van de wetswijziging waren voor de positie van (ongedocumenteerde) migrantenvrouwen. Dat geldt ook voor geweldsrisico's en gezondheidsrisico's. Zo is niet onderzocht wat de effecten waren van de wetswijziging en de handhaving van het verbod op de afgifte van tewerkstellingsvergunningen op de kwetsbaarheid van migrantenprostituees voor dwang en uitbuiting. Wel blijkt uit de evaluaties dat er nauwelijks is geïnvesteerd in verbetering van de (sociale) positie van prostituees.

Er zijn veel bezwaren tegen het nieuwe wetsvoorstel. Registratie van een prostituee garandeert op geen enkele wijze dat zij niet langer wordt uitgebuit of anderszins slachtoffer is of wordt van dwang of geweld. Zo kunnen pooiers of vrouwenhandelaars prostituees dwingen zich te registreren. Ook zal de registratieplicht een drempel opwerpen voor vrouwen die legaal in de prostitutie willen werken, maar bang zijn voor verlies van anonimiteit en voor stigmatisering. Daardoor bestaat het gevaar dat zij kiezen voor het illegale circuit en uit het blikveld van de hulpverlening en de gezondheidszorg verdwijnen. Het invoeren van de registratieplicht kan dus contraproductief zijn en leiden tot een groter illegaal circuit. Ook wordt geen rekening gehouden met bescherming en perspectief voor slachtoffers op de lange termijn. Bovendien is het instellen en handhaven van een registratieplicht duur en brengt het werk met zich mee. Dit gaat mogelijk ten koste van het onderzoeken van daadwerkelijke gevallen van mensenhandel. Tot slot kan het criminaliseren van klanten die niet-geregistreerde prostituees bezoeken afbreuk doen aan hun bereidheid om misstanden te melden. Vooral nog zijn zij een belangrijke bron van signalering.

Het CEDAW-Comité heeft zich zeer kritisch uitgelaten over de aanscherping van het prostitutiebeleid van Nederland. Het Comité vindt dat de regering eerst de risico's van de invoering van een registratieplicht voor prostituees moet onderzoeken, bijvoorbeeld voor hun veiligheid en de bescherming van hun privacy. Ook moet ze – naast exit-programma's – investeren in de empowerment van prostituees.

Onderwijs

Geen gelijke toegang tot onderwijs, opleidingen en universitaire carrière

Meisjes hebben qua opleidingsniveau een flinke inhaalslag gemaakt ten opzichte van jongens. Maar meisjes kiezen nog steeds vaker voor een vakkenpakket gericht op zorg en welzijn en jongens voor natuur en techniek. De regering wil daarom roldoorbreking voor meisjes en jongens stimuleren. De belangrijkste kritiek is dat volstrekt onduidelijk blijft wat de resultaten zijn van allerlei projecten op dit terrein. De laatste jaren lijken op de havo en binnen het vwo de verschillen in profielkeuze af te nemen, maar in het vmbo zijn deze nog steeds groot. Het aandeel vrouwen in bètavakken aan de universiteit is nog altijd erg laag. Verder werkt de jonge leeftijd waarop jongens en meisjes in Nederland een vakkenpakket moeten kiezen segregatie in de hand, omdat uit onderzoek bekend is dat jongere leerlingen eerder 'traditionele keuzes' maken.

Door de grote aandacht voor het bestrijden van segregatie in het onderwijs blijft de invloed van etniciteit en sociaal-economische status onderbelicht. Juist door resultaten uitgesplitst naar geslacht, leeftijd en etniciteit te presenteren, kan meer inzicht worden verkregen in de dynamiek van bepaalde groepen scholieren en studenten. Zo volgen vooral Turkse en Marokkaanse meiden (en jongens) veel minder vaak dan witte Nederlandse meiden een opleiding op hbo- of universitair niveau. Voor Surinaamse en Antilliaanse meiden geldt weer dat ze vaker een hbo-opleiding volgen dan witte Nederlandse meiden en dat ze bijna even vaak aan de universiteit studeren.

Behalve van 'horizontale' is er ook sprake van 'verticale' seksesegregatie in het onderwijs: een universitaire carrière van vrouwen is niet vanzelfsprekend. Nog geen 13 procent van alle hoogleraren is vrouw. Wat doet de regering? Die neemt afstand van de EU-doelstelling van 25 procent vrouwelijke hoogleraren en verlaagt het streefcijfer naar 15 procent – en zelfs dat wordt niet gehaald. En dat terwijl er geen gebrek is aan gekwalificeerde en geschikte vrouwelijke kandidaten. Recent onderzoek wijst uit dat driekwart van alle hoogleraren wordt aangesteld via gesloten (lees: mannelijke) netwerken.

Op Europees niveau is vastgelegd dat 12,5 procent van de bevolking van 25 tot 65 jaar moet deelnemen aan cursussen of opleidingen. Centraal hierbij staat het concept van 'levenslang leren', waarbij iedereen de kans krijgt zich nieuwe kennis en vaardigheden eigen te maken om sociaal en op de arbeidsmarkt te kunnen functioneren. Aan het percentage voldoet Nederland ruimschoots, maar de regering laat de invulling van 'levenslang leren' over aan individuele werkgevers en werknemers en aan sociale partners. Daar ligt een probleem, want mannen krijgen vaker dan vrouwen studieverlof van hun werkgever en deze betaalt ook vaker (een deel van) de studiekosten. Maar bovenal sluit deze nogal eenzijdige invulling van 'levenslang leren' een grote groep vrouwen buiten. Namelijk: vrouwen die niet of niet meer werken, zoals oudere vrouwen en vrouwen met een handicap.

Om de gelijke toegang tot onderwijs voor vrouwen en mannen te waarborgen, vindt het CEDAW-Comité dat de regering verdergaande maatregelen moet nemen om seksesegregatie in zowel het beroeps- als het hoger onderwijs te doorbreken. Ook vindt het dat de regering beter in de gaten moet houden of de maatregelen hun doel bereiken en deze zonodig moet bijstellen. Daarnaast moet de regering van het CEDAW-Comité in de volgende rapportage meer statistische informatie verwerken over de onderwijsresultaten, uitgesplitst naar geslacht, leeftijd en etniciteit. Bijzonder kritisch is het CEDAW-Comité over het lage aandeel vrouwelijke hoogleraren. Het verplicht de regering de EU-norm van 25 procent vrouwelijke hoogleraren te handhaven. Ook moet de regering concrete maatregelen nemen om verborgen en onbedoelde discriminatie aan te pakken en daarover in de volgende rapportage verslag doen. Het CEDAW-Comité vindt dat de regering een bredere invulling van 'levenslang leren' moet stimuleren en ervoor moet zorgen dat alle vrouwen 'levenslang kunnen leren'.

Arbeidsparticipatie

Arbeidsparticipatie van vrouwen moet omhoog

Sinds jaar en dag is verhoging van de arbeidsparticipatie van vrouwen een van de kerndoelstellingen van het Nederlandse emancipatiebeleid. Waar het accent daarbij eerder nog op de emancipatoire effecten voor vrouwen zelf lag, is nu de economische argumentatie dominant. Vanwege de vergrijzing en de noodzaak van verbreding van het draagvlak voor de verzorgingsstaat moeten meer vrouwen meer uren participeren op de arbeidsmarkt, zo luidt het hedendaagse credo. Beide benaderingen hoeven elkaar niet te bijten, maar dat is niet vanzelfsprekend. Vanuit de emancipatoire benadering gaat het immers ook om de kwaliteit van het werk van vrouwen, om ontplooiingskansen en perspectieven. Om de vraag of met werk aan de armoede te ontkomen is, om werkzekerheid en om kansen op om-, her- en bijscholing. Die kansen zouden vanuit emancipatoir oogpunt niet alleen weggelegd moeten zijn voor wie vanuit een uitkering weer aan werk moet zien te komen, zoals nu in de praktijk het geval is. Afgaande op de gestaag groeiende arbeidsparticipatie van vrouwen lijkt de regering haar doelstellingen te bereiken, al is het de vraag of dat op haar conto geschreven kan worden (of dat het hier een autonome trend betreft). In internationale cijfers zit Nederland wat betreft aantallen in de topdrie van de Europese Unie – ruim twee op de drie vrouwen in de leeftijd 15-65 jaar verricht betaald werk. Qua volume, gemeten in voltijdbanen, zakt Nederland echter naar de onderste regionen van de Europese Unie. Dat komt omdat de meeste vrouwen in deeltijd werken. Het aantal voltijds werkende vrouwen neemt zelfs af. Alleen al op basis hiervan kan de conclusie worden getrokken dat de emancipatie nog lang niet af is.

Deeltijdwerk van vrouwen: vrijwillig of onvrijwillig?

In de meest recente emancipatienota *Meer Kansen voor Vrouwen: Emancipatiebeleid 2008-2011* is verhoging van de arbeidsparticipatie van vrouwen een van de vier hoofddoelstellingen. Niet alleen het aantal en het aandeel vrouwen dat op de arbeidsmarkt participeert moet stijgen, maar ook het aantal uren dat ze werken. Daartoe is een

tijdelijke Taskforce Parttime Plus ingesteld, die onderzoek laat verrichten en 'best practices' promoot. Daar is op zichzelf niets op tegen, maar het is de vraag of het voldoende is in de zin van de verdragsverplichtingen. Uit de onderzoeken blijkt dat toch zeker een kwart van de werkende vrouwen meer uren zou willen werken, maar er vaak niet in slaagt om dat te realiseren. De omvang van deze groep stijgt met de leeftijd, maar de regering heeft op dit gebied geen maatregelen in petto. Van degenen die zeggen niet meer uren te willen werken is het de vraag of ze daar werkelijk positief voor kiezen of dat ze zich neerleggen bij omstandigheden. Hoe vrij is de keuzevrijheid?

Het CEDAW-Comité legt de vinger op de zere plek met zijn constatering dat het centraal stellen van de zogenaamde keuzevrijheid en van de deeltijd-cultuur verdoezelt dat de regering iets moet doen om de keuze van vrouwen voor en de toegang tot fulltime werk en grote deeltijdbanen te vergemakkelijken. Het Comité vindt het zorgwekkend dat de regering de mate waarin vrouwen zelf kiezen voor deeltijdwerk overschat. Het roept de regering dan ook op om meer kansen te creëren voor vrouwen om hun uren uit te breiden. Ook moet zij maatregelen treffen die de toegang voor vrouwen tot groeisectoren bevordert.

Effect belastingmaatregelen wordt overschat

Om de arbeidsparticipatie van vrouwen in aantallen en uren te vergroten, beperkt de regering zich tot een aantal algemene belastingmaatregelen waarvan het effect niet empirisch onderbouwd is. Zo is bijvoorbeeld voorzien in een langzaam gefaseerde afschaffing van de heffingskorting voor niet-werkende partners, met uitzondering van ouders van jonge kinderen. Deze heffingskorting wordt ook wel aanrechtsubsidie genoemd, als zouden vrouwen daardoor eerder 'kiezen' voor de keuren en afzien van arbeidsparticipatie. Voor beide veronderstelde gedragseffecten bestaat geen empirisch bewijs. Wel is uit de internationale wetenschappelijke literatuur bekend dat de invloed van belastingmaatregelen op arbeidsparticipatie vrij gering is. In dat verband is opmerkelijk dat er vrijwel geen aandacht is voor mogelijke armoedeconsequenties van die belastingmaatregelen. Of de invoering van een heffingskorting voor ouderschapsverlof per 2009 veel effect zal hebben, is ook nog maar de vraag. Mensen met lage inkomens en alleenstaande ouders kunnen namelijk vaak niet alle belastingkortingen volledig benutten, omdat ze gewoonweg te weinig verdienen. Uitbetaling achteraf, lang nadat het verlof is opgenomen, is een andere belemmerende factor. Van een toeslagen-systeem, zoals dat inmiddels succesvol is bij kinderopvang, zou waarschijnlijk veel meer gebruik worden gemaakt.

Het CEDAW-Comité laat zich niet uit over de pro's en cons van belastingmaatregelen en neemt nota van de uitbreiding van arbeid-en-zorgarrangementen, maar uit zijn zorgen over het gebrek aan concrete maatregelen en over de geringe vooruitgang in het bestrijden van de structurele ongelijkheid van vrouwen op de arbeidsmarkt.

Kwaliteit van arbeid verdient ook aandacht

Het aantal werkende armen stijgt en in deze groep zijn vrouwen oververtegenwoordigd. Vooral alleenstaande vrouwen met kinderen en oudere vrouwen hebben een kwetsbare positie, zowel op de arbeidsmarkt als qua inkomen. Als ze al betaald werk hebben, is de kans vrij klein dat ze daarmee blijvend aan armoede kunnen ontsnappen. Als ze geen betaald werk hebben is de kans om dat te krijgen niet bijzonder groot, laat staan dat het ze lukt om daarmee uit de armoede te komen. Onder de werkende armen zijn steeds meer vrouwen die onvrijwillig in deeltijd werken en bovendien geen perspectief hebben op het verwerven van beter betaald werk. In een aantal sectoren waar veel vrouwen werken is het erg moeilijk om een voltijd baan, een grotere deeltijd baan of een vast contract te krijgen. Denk aan de gezondheidszorg, de post en de detailhandel.

Het is tekenend dat de regering volstrekt geen aandacht besteedt aan dit soort ontwikkelingen op de arbeidsmarkt of aan trends in de kwaliteit van vrouwenarbeid. Niet in de rapportages aan het CEDAW-Comité, maar ook niet in eigen land.

Het CEDAW-Comité uit op diverse plaatsen in de Concluding Observations zijn bezorgdheid daarover. Het dringt in vrij scherpe bewoordingen aan op concrete maatregelen om de kwaliteit van vrouwenwerk te verbeteren en armoede onder vrouwen tegen te gaan. Daarnaast moet de regering meer inzicht verschaffen in de resultaten van de maatregelen, en daarbij speciale aandacht besteden aan oudere vrouwen, alleenstaande vrouwen met kinderen en vrouwen met een handicap.

Gelijke rechten voor huishoudelijk personeel

Deeltijd huishoudelijk personeel heeft in Nederland veel minder sociale rechten dan andere werknemers. Meer dan 100.000 hulpen in de huishouding, alfahulpen en PGB-zorgverleners komen vanwege de Regeling dienstverlening aan huis niet in aanmerking voor de rechten die alle andere werknemers wel hebben. Ze vallen niet onder de sociale zekerheid en zijn dus niet verzekerd tegen werkloosheid en arbeidsongeschiktheid. Bovendien moeten ze meer betalen voor de zorgverzekeringswet. Verder hebben ze zo goed als geen ontslagbescherming en zitten ze niet in een pensioenregeling.

Het CEDAW-Comité is hier kort en duidelijk over: dat zo veel werkende vrouwen minder sociale rechten hebben, strookt niet met het VN-Vrouwenverdrag. Deze uitzonderingspositie in het sociale recht moet volgens het Comité vervallen en huishoudelijk personeel moet opgenomen worden in de socialezekerheidswetgeving.

Gelijk loon moet hogere prioriteit krijgen

Loonverschillen tussen mannen en vrouwen zijn een onderwerp dat het CEDAW-Comité na aan het hart ligt. Ze zijn immers een duidelijke indicator dat gelijkheid tussen vrouwen en mannen nog niet bereikt is. Dat geldt voor beloningsdiscriminatie in enge zin (ongelijke beloning voor gelijkwaardig werk) en voor beloningsverschillen in brede zin (lagere beloning voor vrouwenfuncties en in vrouwen-

sectoren, en minder vrouwen in de beter betaalde hogere functies). Het CEDAW-Comité vroeg voorjaar 2009 dan ook schriftelijk welke concrete maatregelen de regering neemt om de aanzienlijke beloningsverschillen – 23 procent in de marktsector en 12 procent in de publieke sector – te verkleinen. Het bleek dat de regering geen concrete maatregelen treft. Een aantal jaren terug zijn enige instrumenten ontwikkeld (zie www.gelijkloon.nl), maar informatie over het gebruik ervan en de resultaten die ermee geboekt worden ontbreekt. Er is niet nagegaan hoeveel cao-afspraken tot stand zijn gekomen om beloningsdiscriminatie tegen te gaan en beloningsverschillen te verkleinen. De regering wees in haar reactie op de CEDAW-vragen op de jaarlijkse Gelijk Loon Dag, zonder in te gaan op het resultaat daarvan. Verder volstond ze met (nog eens) uitleg geven over verklaringen voor een deel van de loonkloof: verschillen in functies, sectoren, omvang arbeidsduur en arbeidsverleden. Op die manier gaat de regering voorbij aan de verdragsverplichting om ook beloningsverschillen aan te pakken die voortkomen uit de verschillende posities van mannen en vrouwen op de arbeidsmarkt. Ook heeft ze kansen op directe interventie in de financiële sector laten liggen. In ruil voor staatssteun en garanties had een aanpak van de (hoge) beloningsverschillen tussen mannen en vrouwen in deze sector geëist kunnen worden, naast de agendering van de bonuscultuur die wel als eis op tafel werd gelegd. Ook hadden eisen kunnen worden gesteld aan het aantal vrouwen op hoge posities bij banken en verzekeraars. Desgevraagd moest de regering aan Comité-leden toegeven dat er voor 2010 afgezien was van een Gelijk Loon Dag en dat er niets voor in de plaats was gekomen. Geen concrete maatregelen dus. Het Comité vroeg tevergeefs door op het vanuit de Europese Unie aange-reikte instrument om bij openbare aanbestedingen eisen te stellen, bijvoorbeeld aan de participatie van vrouwen in hoge functies en de aanpak van beloningsverschillen. Dat instrument is tot nu toe in Nederland niet in beeld om emancipatiedoelstellingen te bereiken. Het wordt alleen gebruikt om duurzaamheideisen te stellen.

Conclusie is dat gelijk loon niet hoog op de agenda staat. Gezien het belang dat het CEDAW-Comité eraan hecht, is het niet verwonderlijk dat het zijn zorgen hierover uitsprekt. Het Comité dringt bij de regering aan op krachtiger maatregelen om de beloningsverschillen sneller uit te roeien. Het noemt daarbij functiewaardering, dataverzameling, meer ondersteuning voor sociale partners (vooral bij het opnieuw bezien van het loongebouw in vrouwensectoren) en een landelijke 'gelijk loon campagne'. NGO's hebben al aangegeven dat zij zo'n campagne breed zouden steunen. Verder dringt het CEDAW-Comité aan op een consistente inzet om emancipatie-indicatoren op te nemen in publieke aanbestedingsprocedures.

Antidiscriminatiewetgeving

Betere wetgeving gelijke behandeling nodig

Het CEDAW-Comité dringt in het algemeen aan op in- en uitvoering van maatregelen tegen discriminatie. De regering betoont zich namelijk weinig voortvarend in de verbetering van de antidiscrimi-

natie- en gelijkebehandelingswetgeving. Behoorde Nederland voor de eeuwwisseling nog tot de voorhoede in Europa op dit gebied, nu duidt de vakliteratuur ons land eerder als de achterhoede.

Er zijn recente voorbeelden waarin rechters, tot en met de Hoge Raad, ongemotiveerd afwijken van oordelen van de Commissie Gelijke Behandeling. Dat hoort niet voor te komen. Daarom dringen de NGO's opnieuw aan op het invoeren van een wettelijke motiveringsplicht voor rechters in discriminatiezaken. Dit voorstel werd eerder naar voren gebracht door het onafhankelijke expertevaluatieteam over de gelijkebehandelingswetgeving, maar het toenmalige kabinet wees dat (eveneens ongemotiveerd) van de hand.

Volgens experts en vrouwenrechtenorganisaties is deze verbetering van de antidiscriminatiewetgeving echt noodzakelijk. Dan kan met een andere verbetering van de Algemene Wet Gelijke Behandeling ingevoerd worden: het opnemen van genderidentiteit als discriminatiegrond. Nederland zet zich hiervoor in de internationale arena erg actief in. Hoog tijd dat ook in eigen land te doen, zodat transgenders betere bescherming krijgen tegen discriminatie.

Rol Arbeidsinspectie bij bestrijding discriminatie en seksuele intimidatie

Na jaren van aandringen door vakbonden, NGO's en politieke partijen heeft de Arbeidsinspectie (AI) medio 2009 een rol gekregen bij het bestrijden van discriminatie. Hiervoor is de Arbeidsomstandighedenwet gewijzigd. De AI moet nu ook nagaan of werkgevers preventieve maatregelen treffen tegen discriminatie, zoals ze al langer moest nagaan of werkgevers seksuele intimidatie effectief aanpakken. Zo niet, dan kan de AI een boete opleggen.

Daarnaast gaf de regering de AI eind 2008 eindelijk een handhavende bevoegdheid bij de naleving van de Wet Gelijke Behandeling M/V. Dat was iets wat volgens de wet al vele jaren mogelijk was en waarop ook van allerlei kanten was aangedrongen.

Het CEDAW-Comité vroeg de regeringsdelegatie hoe de inspectie deze nieuwe bevoegdheden invult en of er nadere gegevens waren, maar daar kon de delegatie nog geen inzicht in verschaffen. In de volgende rapportage moet een overzicht komen van het aantal gevallen van discriminatie van vrouwen (inclusief loondiscriminatie) en seksuele intimidatie waar de Arbeidsinspectie zich mee bezig heeft gehouden. NGO's en vakbonden kunnen de vinger alvast aan de pols houden door de jaarverslagen kritisch te volgen en actief op te roepen om incidenten en 'verdachte' situaties te melden bij de AI.

Sociale zekerheid *Sociale zekerheid discrimineert*

In de vorige schaduwrapportage (2006) spraken de NGO's de vrees uit dat allerlei veranderingen in de sociale zekerheid die onder de kabinetten Balkenende I, II en III hun beslag hadden gekregen, vrouwen meer zouden treffen dan mannen. Hoewel de officiële rapportages en evaluaties geen naar sekse uitgesplitste cijfers bevatten (op zichzelf al niet in lijn met het Vrouwenverdrag), zijn er allerlei aanwijzingen

dat een aantal veranderingen inderdaad indirect discriminerend zijn. Dat geldt bijvoorbeeld voor het aangescherpte schattingsbesluit van de nieuwe arbeidsongeschiktheidsregelingen, dat voor deeltijders nadelige bepalingen bevat. Omdat vrouwen veel meer in deeltijd werken, hebben vooral zij last van deze regels. Bovendien hebben vrouwen in de nieuwe beoordelingssystematiek juist vanwege hun slechtere positie op de arbeidsmarkt en hun lagere verdiensten minder kans op een uitkering. De verdien capaciteit moet door de arbeidsongeschiktheid minimaal 35 procent lager liggen dan voorheen om voor een (gedeelte) uitkering in aanmerking te komen. Dat is veel moeilijker voor lagere inkomens (lees: vooral vrouwen) dan voor hogere (lees: vooral mannen). Dat desondanks de instroom van vrouwen in de nieuwe arbeidsongeschiktheidsuitkering WIA/WGA veel hoger is dan van mannen, zou toch aanleiding moeten zijn voor nader onderzoek.

Dezelfde strengere keuringseisen zijn ook gebruikt bij de groot-scheepse herkeuringsovername van WAO'ers tussen 2005 en 2008. Het lijkt erop dat relatief veel meer vrouwen dan mannen hun uitkering kwijtraakten of verlaagd zagen – in verhouding 67 versus 33 procent. Ook hier gaan, in het licht van het Vrouwenverdrag, de alarmbellen rinkelen.

Emancipatie Effectrapportage sociale zekerheid

In de Concluding Observations heeft het CEDAW-Comité zijn zorgen uitgesproken over de effecten van veranderingen in de socialezekerheidsregelingen op kwetsbare groepen vrouwen. Het Comité dringt aan op het uitvoeren van 'gender assessments' van de sociale wetgeving en het sociaal beleid.

Daarmee wordt allereerst bedoeld op Emancipatie Effectrapportages die (net als Milieu Effectrapportages) voorafgaand aan het invoeren van regelgeving effecten in kaart proberen te brengen. Niet alleen onder Balkenende I, II en III, maar ook onder Balkenende IV zijn wijzigingen in de sociale zekerheid zonder Emancipatie Effectrapportage ingevoerd. Dit geldt bijvoorbeeld voor de nieuwe Wajong (de regeling voor jonggehandicapten), terwijl uit onderzoek blijkt dat er in de oude Wajong al opmerkelijke verschillen bestonden. Mannelijke Wajong-gerechtigden hebben vaker werk dan vrouwelijke en krijgen ook veel vaker ondersteuning van een 'jobcoach'.

Met zijn aanbeveling om gender assessments uit te voeren doet het CEDAW-Comité ook op onderzoek achteraf: wat blijken de effecten van maatregelen nadat deze van kracht zijn geworden? Daarvoor is het noodzakelijk om naar sekse (en andere relevante indicatoren) uitgesplitste cijfers bij te houden en te publiceren.

De aanbevelingen van het CEDAW-Comité wijzen regering en parlement op de noodzaak van nader onderzoek naar de gevolgen van de recente wijzigingen in de sociale zekerheid voor vrouwen. NGO's kunnen met extra argumentatie aandringen op Emancipatie Effectrapportages vóórdat nieuwe maatregelen op het gebied van sociale zekerheid naar de Tweede Kamer gaan. Denk bijvoorbeeld aan de voorstellen om de AOW-leeftijd te verhogen, behalve voor wie een zwaar beroep heeft uitgeoefend. Want het blijft opmerkelijk stil over de zware belasting van vrouwen in betaalde en onbetaalde werkzaamheden.

Meer vrouwen werkloos

Naar de gevolgen die wijzigingen in de werkloosheidswet (WW) onder de vorige kabinetten hebben gehad voor vrouwen, is nog geen onderzoek gedaan. Maar gezien de aard van de wijzigingen – afschaffing van de vervolguitering, drastische inperking van het zogenaamde verzorgingsforfait (jaren kindercare die meetellen als arbeidsverleden) en beperking van de uitkeringsduur – is het realistisch te veronderstellen dat die groot zijn. Wat wel uit onderzoek blijkt is dat vrouwen met een WW-uitkering een substantieel lagere kans van maar liefst 10 procentpunt hebben om vóór het einde van de uitkeringsduur weer een nieuwe baan te vinden. Als vrouwen wel tijdig werk vinden, is dat veel vaker dan bij mannen werk op een lager kwalificatieniveau, met hoogstwaarschijnlijk een navenant lagere beloning. Ook hier zijn specifieke maatregelen op hun plaats. Als de regering haar doelstelling van hogere arbeidsparticipatie van vrouwen serieus neemt, moet ze allereerst deze groep vrouwen kansen bieden; dit zijn vrouwen die willen en kunnen! Het Vrouwenverdrag verplicht daar bovendien ook toe, zoals het CEDAW-Comité diverse malen heeft onderstreept.

In alle leeftijdscategorieën is de werkloosheid onder vrouwen hoger dan onder mannen. Naast een geslacht heeft de werkloosheid ook een kleur: onder zwarte, migranten en vluchtelingenvrouwen (zmv-vrouwen) is de werkloosheid 2,5 maal zo hoog als onder witte vrouwen. De regering besteedt daaraan geen extra aandacht via reïntegratiemaatregelen of anderszins. De hogere werkloosheid onder zmv-vrouwen wijst ze veel te gemakkelijk aan hun veronderstelde taalachterstanden en lagere opleiding, terwijl de werkloosheid ook onder hoogopgeleide zmv-vrouwen aanzienlijk is. Ook is de arbeidsparticipatie onder vrouwen van Surinaamse en Antilliaanse afkomst (die meestal zeer goed Nederlands spreken) hoger dan onder witte vrouwen, maar hun werkloosheid ook. Alle redenen om discriminatie aan te pakken.

Door de kredietcrisis is de werkloosheid over de hele linie gestegen. Aanvankelijk dacht de regering dat vooral traditionele mannensectoren, zoals industrie en bouw, getroffen zouden worden en dat daarvoor vooral mannen hun baan zouden verliezen. In overleg met sociale partners heeft de regering voortvarend maatregelen getroffen, waaronder de deeltijd-WW. Op zichzelf zijn maatregelen ter voorkoming van werkloosheid in crisistijden niet verkeerd, maar het tempo van deze maatregelen staat in schril contrast met het achterwege blijven van specifieke maatregelen om de hogere werkloosheid onder vrouwen aan te pakken. Het Vrouwenverdrag verplicht de regering immers ervoor te zorgen dat vrouwen niet alleen voor de wet, maar ook in de praktijk een gelijke positie ten opzichte van mannen krijgen.

Het CEDAW-Comité maakt zich zorgen over de hoge werkloosheid onder vrouwen en met name die onder zwarte en migrantenvrouwen, moslima's en oudere vrouwen. Het roept de regering op specifieke maatregelen te treffen en waar nodig extra middelen ter beschikking te stellen om de positie van vrouwen op de arbeidsmarkt en daarbuiten te verbeteren.

Meer informatie over inkomen van vrouwen

De regering verstrekt noch aan het CEDAW-Comité, noch aan het parlement (en het brede publiek) informatie over ontwikkelingen van inkomens van vrouwen. Alleen het percentage vrouwen dat met een inkomen uit arbeid van tenminste 70 procent van het minimumloon economisch zelfstandig genoemd kan worden, duikt hier en daar op. In 2004 was dat 42 procent, in 2007 46 procent. Het sinds jaar en dag bestaande streefcijfer op dit terrein (60 procent van de vrouwen in 2010) bleek in de emancipatienota van 2007 geschrapt omdat de regering het toch niet dacht te halen. Herintroductie na een breed ondersteunde motie van de Tweede Kamer bleek een papieren verbetering, want extra maatregelen bleven uit.

Het CEDAW-Comité spreekt zijn zorgen hierover uit. Het verlangt in de volgende rapportage een overzicht van ontwikkelingen in het inkomen van vrouwen uit arbeid, uitkeringen en pensioen. Dat biedt maatschappelijke organisaties en politici hopelijk aanknopingspunten om de regering aan te spreken op de noodzaak van maatregelen in lijn met het Vrouwenverdrag, zoals programma's ter bestrijding én voorkoming van armoede die het CEDAW-Comité elders in de Concluding Observations aanbeveelt.

Zwarte, migranten en vluchtelingenvrouwen *Verdragsschending: inperking gezinsvorming en -hereniging*

Sinds 2001 neemt de Nederlandse regering steeds strengere maatregelen om gezinsvorming en gezinshereniging met partners van buiten de Europese Unie te beperken. De eisen worden zwaarder en de kosten steeds hoger. Wie met een buitenlandse partner in Nederland wil wonen in het kader van gezinsvorming, moet ten minste 120 procent van het nettominimumloon verdienen. Bij gezinshereniging geldt 100 procent van het nettominimumloon als eis. Bovendien moet het arbeidscontract nog minimaal een jaar gelden als je een aanvraag indient. Sinds 2006 moeten buitenlandse partners uit niet-westerse landen via de Nederlandse ambassade een Nederlandstalig examen afleggen over de Nederlandse samenleving. Daar zijn kosten aan verbonden, zowel voor het examen zelf als voor de voorbereiding (cursus Nederlands, reis- en verblijfskosten naar de hoofdstad, etc.). De genoemde restricties treffen zowel vrouwen die een aanvraag doen als vrouwen die een examen moeten afleggen onevenredig hard. Onderzoek laat bijvoorbeeld zien dat het absolute aantal verstrekte verblijfsvergunningen bij vrouwen met 48 procent achteruit is gegaan, tegen 32 procent bij mannen. Dit is simpelweg omdat vrouwen over het algemeen een zwakkere positie op de arbeidsmarkt hebben (lagere salarissen en vaker een tijdelijke en/of een deeltijd-baan) dan mannen, en daardoor vaker niet voldoen aan de eisen om een partner te kunnen laten komen.

De maatregelen maken volgens de regering deel uit van het integratiebeleid, maar er wordt ook openlijk gezegd dat ze bedoeld zijn om het verschijnsel 'importbruiden' tegen te gaan. De regering gebruikt deze term als synoniem voor 'niet-geletterde en naar westerse maatstaf niet geëmancipeerde vrouwen' uit voornamelijk Marokko en

Turkije. Dat is kwalijk en discriminerend. Bovendien doet de regering alsof alle vrouwen die voor gezinsvorming en gezinshereniging naar Nederland komen tegen hun wil worden uitgehuwelijkt. Met de genoemde maatregelen wordt het probleem van gedwongen huwelijken niet opgelost.

Wat betreft gezinshereniging heeft de regering de periode waarbinnen erkende vluchtelingen een verblijfsvergunning voor hun partner en kinderen kunnen aanvragen teruggebracht van zes naar drie maanden. In deze korte periode hoeven ze niet te voldoen aan de inkomenseis. Dat is vaak te kort gezien de problematische omstandigheden – oorlog, grote geografische afstanden, weinig communicatiemogelijkheden – waaronder familieleden elkaar moeten zoeken.

Het CEDAW-Comité is hierover kort en duidelijk: het herhaalt in zijn Concluding Observations dat de strenge maatregelen omtrent gezinsvorming en -hereniging in strijd zijn met artikel 16 uit het Verdrag en dat de regering deze moet herzien.

Uitbannen verschillende vormen van discriminatie

Niet alleen rondom gezinsvorming en gezinshereniging ervaren zwarte, migranten- en vluchtelingenvrouwen problemen. Ook hebben ze te maken met verschillende vormen van discriminatie op het gebied van onderwijs, gezondheid, werkgelegenheid en sociale en politieke participatie (zie voor meer informatie de paragrafen over die thema's).

Het CEDAW-Comité spreekt zich duidelijk uit en dringt bij de regering aan op meer maatregelen om discriminatie van vrouwen uit minderheids-groepen uit te bannen. De regering moet de deelname van zmv-vrouwen aan de arbeidsmarkt actief bevorderen. Voor de goede orde: dat gaat verder dan het stimuleren van vrijwilligerswerk, zoals bijvoorbeeld het '1001 krachten'-project doet. Ook moet de regering beter haar best doen om zmv-vrouwen bekend te maken met mogelijkheden om discriminatie te melden. Het CEDAW-Comité wil van de regering weten hoe vaak discriminatie voorkomt en in welke vormen. Daarom moet de regering meer onderzoek doen naar discriminatie van vrouwen uit minderheidsgroepen en statistieken bijhouden over hun arbeidsdeelname, onderwijsresultaten en gezondheidssituatie. In de volgende regeringsrapportage wil het CEDAW-Comité daarover concrete informatie lezen.

Huiselijk geweld erkennen als grond voor asielaanvraag conform EU

De regering verstrekt op humanitaire basis een tijdelijke verblijfsvergunning aan slachtoffers van huiselijk geweld die asiel aanvragen in Nederland. In eerste instantie moesten vrouwen die asiel aanvragen binnen 48 uur melden dat ze slachtoffer zijn van huiselijk geweld, maar dat heeft de regering vanaf 2010 veranderd in periode van acht dagen. Doen de vrouwen dat niet, dan verliezen ze het recht op opvang als hun aanvraag niet wordt gehonoreerd.

Het CEDAW-Comité vindt echter dat kwetsbare groepen als slachtoffers van geweld en kinderen zonder begeleiding die asiel aanvragen, langer dan acht dagen de tijd moeten krijgen om aangifte te doen van huiselijk geweld. Het is volgens het Comité namelijk niet mogelijk om zo'n traumatische ervaring in zo'n korte tijd boven tafel krijgen. Slachtoffers van geweld zouden daarom ook in een later stadium de mogelijkheid moeten krijgen dit te melden en te bewijzen. Bovendien roept het Comité de regering op om asielzoeksters passende opvangmogelijkheden te bieden, zolang hun aanvraag in behandeling is. Daarnaast vindt het CEDAW-Comité dat de regering huiselijk geweld formeel moet erkennen als grond voor asielaanvraag – conform de EU- en VN-richtlijnen.

Gezondheid

Sekseverschillen in gezondheidszorg

Steeds meer onderzoek laat zien dat er gezondheidsverschillen zijn tussen mannen en vrouwen; verschillen in risicofactoren en in behandeling. Tot nu toe heeft de regering dat niet vertaald in genderspecifiek beleid. Ze zou ervoor moeten zorgen dat deze informatie structureel beschikbaar komt en toegepast wordt in medisch onderwijs, gezondheidszorgopleidingen en de gezondheidszorg zelf. Helaas ontbreekt inzicht in verschillen naar etniciteit grotendeels. Daar zou nodig verder onderzoek naar gedaan moeten worden.

In Europa komen nog steeds medicijnen op de markt die niet zijn getest op vrouwen. Behalve dat biologische verschillen tussen mannen en vrouwen de werking van medicijnen kunnen beïnvloeden, kan leeftijd dat ook doen. Voor kinderen staan meestal speciale gebruiksaanwijzingen vermeld. Maar dat het lichaam op oudere leeftijd anders reageert op dezelfde hoeveelheid medicatie, wordt meestal niet meegenomen. Oudere vrouwen vormen dus een bijzondere risicogroep.

Ander punt is dat in de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ) en de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) vanuit bezuinigingsoogpunt veel veranderingen zijn doorgevoerd. Hulpmiddelen moeten vaker uit eigen zak worden betaald. Vooral oudere vrouwen, en specifiek oudere migrantenvrouwen, zijn daarvan de dupe. Dagvoorzieningen en ontmoetingsprojecten die hen uit een sociaal isolement moeten halen, worden niet meer vergoed.

Het CEDAW-Comité is erg bezorgd over de negatieve consequenties van de hervormingen van en bezuinigingen op de AWBZ en WMO voor oudere (migranten)vrouwen. Het dringt aan op gender assessments van het sociale zekerheidsstelsel en de bezuinigingen op het zorgstelsel. Specifiek aandacht moet er zijn voor de gevolgen van de veranderingen voor oudere vrouwen, alleenstaande vrouwen met kinderen en vrouwen met een handicap.

Inperking reproductieve rechten

Het lijkt erop dat Nederland zijn koploperspositie op het terrein van reproductieve gezondheid aan het verliezen is. Vrouwen hebben bijvoorbeeld weinig keus wat betreft de overtijdbehandeling, omdat de abortuspil alleen verkrijgbaar is in abortusklinieken en ziekenhuizen en niet via de huisarts. Onlangs kwam het College van Zorgverzekeringen met het advies om de anticonceptiepil ('de pil') uit het

basispakket te halen. Daar lijkt steun voor te zijn bij politieke partijen. Dat staat haaks op de wens om ongewenste zwangerschappen te voorkomen. Bovendien strookt het verwijderen van anticonceptie uit het basisverzekeringspakket niet met het Vrouwenverdrag.

Niet voor niets drong het CEDAW-Comité in zijn vorige Concluding Observations aan op heropname van de pil in het pakket voor vrouwen ouder dan 21 jaar. Daar heeft de regering gehoor aan gegeven.

Zwangere vrouwen opgesloten bij 100%-controle op Schiphol

Zwangere vrouwen die op Schiphol bij de 100%-controle verdacht worden van drugssmokkel, mogen geen bodyscan ondergaan vanwege de straling voor de ongeboren vrucht. In plaats daarvan worden ze verschillende dagen opgesloten.

Het CEDAW-Comité uitte daarover zijn bezorgdheid en wil dat de regering andere methoden aanbiedt, zoals een echo, om detentie te voorkomen.

Recht op gezondheidszorg voor alle vrouwen

De hoge baby- en kindersterfte bij zmv-vrouwen en de hoge moeder- en babysterfte onder asielzoeksters in Nederland baart grote zorgen. Onder asielzoeksters is de moedersterfte maar liefst vier keer hoger dan onder witte Nederlandse vrouwen. De regering is daar direct verantwoordelijk voor, want de gezondheidszorg binnen asielzoekerscentra is zwaar uitgedaagd en goede doorverwijzingen ontbreken. Bovendien worden asielzoekers verplaatst van het ene naar het andere asielzoekerscentrum, teneinde te voorkomen dat ze zich ergens hechten. De continuïteit van zorg lijdt daar sterk onder en vrouwen komen vaker te laat voor medische behandeling. Het gevolg: grote toename van de kans op ernstige complicaties. Ongedocumenteerde vrouwen hebben relatief meer gezondheidsproblemen, maar hebben een slechtere toegang tot de gezondheidszorg. Ze weten vaak niet hoe het zorgsysteem in Nederland werkt. Bovendien nemen ze uit angst teruggestuurd te worden vaak geen contact op met zorgverleners en zijn ze niet op de hoogte van hun rechtspositie.

Helemaal voor ongedocumenteerde vrouwen met hiv/aids moeten er betere maatregelen komen. Naast hiv-medicatie hebben zij vanwege hun gezondheid grote behoefte aan basisvoorzieningen als 'bed, brood en bad'. Vaak zijn die niet meer beschikbaar op het moment dat een aanvraag voor een verblijfsvergunning wordt afgewezen. De regel dat ze teruggestuurd kunnen worden naar het land van herkomst als daar hiv-medicatie beschikbaar is, leidt tot grote problemen en gevaar. Belangrijk is dat ook gekeken wordt naar de toegankelijkheid van die medicatie en of ze het zich kunnen veroorloven. De regering zou vrouwen die tijdens een zwangerschapstest hiv-positief blijken te zijn, in aanmerking moeten laten komen voor een verblijfsvergunning.

Het CEDAW-Comité vindt dat de regering onmiddellijk actie moet ondernemen om de moedersterfte onder asielzoeksters te verminderen. Ook verplicht het Verdrag de regering er alles aan te doen om ongedocumenteerde vrouwen en asielzoeksters bekend te maken met hun rechten. Tevens moeten ze praktische informatie krijgen over de toegang tot gezondheidszorg.

Lesbische en biseksuele vrouwen en transgenders

Voor het eerst is in de schaduwrapportage specifiek aandacht besteed aan de problematiek van lesbische en biseksuele vrouwen en transgenders (LBT). Lesbische en biseksuele vrouwen ervaren gezondheidsproblemen die gerelateerd zijn aan een gebrek aan sociale acceptatie. Hoewel er onder de regering Balkenende IV meer subsidie is gekomen voor lesbische organisaties, beperkt dit zich tot vrij kleine projectsubsidies. Die hebben een tijdelijk karakter en waarborgen geen continuïteit. Een langetermijnperspectief zou op z'n plaats zijn. Ook moet de regering meer geld uittrekken voor onderzoek naar LBT-vrouwen, om beter beleid voor deze groep te kunnen ontwikkelen. Voor het verzamelen van representatieve gegevens kan seksuele oriëntatie worden opgenomen in grootschalige bevolkingsonderzoeken. Daarnaast is er behoefte aan kwalitatief onderzoek, zodat er meer genuanceerde en gedetailleerde informatie over LBT-vrouwen komt om onder meer de diversiteit van deze groep inzichtelijk maken.

Het CEDAW-Comité vroeg tijdens de constructieve dialoog wel naar de positie van lesbische en biseksuele vrouwen, maar heeft dit onderwerp uiteindelijk niet opgenomen in de Concluding Observations. Wel sprak het de waardering uit voor de toewijding van de regering om vrouwen tegen discriminatie op grond van seksuele oriëntatie te beschermen. Over de gezondheidssituatie van transgenders uitte het Comité zijn bezorgdheid. Het noemde daarbij met name de verplichting voor transgenders om zich te laten steriliseren als ze de geslachtsvermelding in hun paspoort willen laten aanpassen en het feit dat het plaatsen van borstimplantaten bij transgender vrouwen niet wordt vergoed door de zorgverzekering. Het CEDAW-Comité vindt dat er diepgaand onderzoek gedaan moet worden naar de gezondheidssituatie van transgenders en dringt erop aan dat de regering de sterilisatie-eis herzielt. Ook nodigt het Comité Nederland uit de vergoeding van borstimplantaten te heroverwegen.

Tot slot

Met deze uitgave maken we inzichtelijk op welke gebieden vrouwenrechten in Nederland nog onvoldoende geborgd zijn, waarbij de verplichtingen voortvloeiend uit het VN-Vrouwenverdrag maatgevend zijn. Aan het schaduwproces van de 5e rapportagecyclus hebben meer vrouwen- en andere maatschappelijke organisaties bijgedragen dan bij eerdere cycli. Nooit eerder was het aantal ondertekenende NGO's zo groot. Al die organisaties hebben, net als allerlei individuele experts en activistes, bijgedragen aan het kritisch onder de loep nemen van vrouwenrechten in de praktijk. Daardoor alleen al is veel bekendheid gegeven aan het VN-Vrouwenverdrag en de verplichtingen die daaruit voortvloeien. Een aantal organisaties realiseerde zich voor het eerst hoezeer het Vrouwenverdrag ondersteunend kan zijn bij hun lobby. Maar er is meer nodig.

Het CEDAW-Comité heeft in duidelijke bewoordingen geformuleerd waar Nederlandse wet- en regelgeving niet strookt met het Vrouwenverdrag en op welke terreinen de regering echt meer moet doen om gelijkheid van vrouwen en mannen in de praktijk te realiseren. Maar dit zal niet vanzelf gebeuren. Verdragsrechtelijke verplichtingen raken weleens ondergesneeuwd door de politieke actualiteit en opportuniteit. Zonder actieve vrouwen- en maatschappelijke organisaties zal de kritische beoordeling door het CEDAW-Comité gauw op de achtergrond geraken, zeker bij de zogenaamde vakdepartementen waar velen nog amper van het Vrouwenverdrag gehoord hebben.

Het Koninkrijk der Nederlanden is verdragspartij, niet de coördinerend bewindspersoon emancipatie of de Directie Emancipatie. Toch liggen enkele dringende aanbevelingen van het CEDAW-Comité wel op het bord van de laatste. Zoals de aanbeveling bekendheid te geven aan het Vrouwenverdrag op alle niveaus, dus ook bij de rechterlijke macht, het parlement en de departementen. En zoals de aanbeveling bekendheid te geven aan de individuele klachtprocedure voor vrouwen die vinden dat de rechten die het Vrouwenverdrag hun biedt geschonden zijn.

Het is verder aan de NGO's om hun voordeel te doen met de uitspraken van het CEDAW-Comité: bij de politieke lobby, in de rechtszaal en bij de activiteiten in den lande. Het Netwerk VN-Vrouwenverdrag hoort graag de ervaringen: schaduwrapportage@gmail.com.

Ondertekenende organisaties

De schaduwrapportage is ondertekend door:

- Art.1
- Aim for human rights
- Aletta - instituut voor vrouwengeschiedenis
- Bezorgdemoeders.nl
- BLinN
- COC Nederland
- CoMensha
- Cordaid
- E-Quality
- FemNet
- FNV
- FNV Vrouwenbond
- Foundation Positive Women of the World the Netherlands
- Hivos
- ICCO
- IFHHRO
- IFOR Women Peacemakers Program
- Johannes Wier Stichting
- Justitia et Pax
- Mama Cash
- MOVISIE
- Nederlandse Vereniging voor Vrouwenbelangen, Vrouwenarbeid en Gelijk Staatsburgerschap
- NJCM
- NOOM
- NVR
- Oudere Vrouwen Netwerk Nederland
- OXFAM NOVIB
- Passage, christelijk-maatschappelijke vrouwenbeweging
- Pharos
- Proefprocessenfonds Clara Wichmann
- Rode Draad
- Rutgers Nisso Groep
- Soa Aids Nederland
- Stichting Emancipatie Online
- Stichting Femfusion
- Stichting OndersteBoven
- TAMPEP International Foundation
- Technika 10 Nederland
- Tije International
- Transgender Netwerk Nederland
- Unie KBO

- VAM, Stichting Vrouwen en Arbeidsmarkt
- Vereniging voor Vrouw en Recht Clara Wichmann
- VHTO
- Vluchtelingenorganisaties Nederland
- VluchtelingenWerk Nederland
- VNVA
- Vrouwen Tegen Uitzetting
- VVAO
- Werkgroep 1325
- WGNRR
- Wij Vrouwen Eisen
- WILPF Nederland
- WO=MEN, Dutch Gender Platform

Colofon

Tekst: Leontine Bijleveld en Linda Mans

Eindredactie: Marije Wilmink

Vormgeving: Frissewind_visuele communicatie, Amsterdam, BNO

Uitgave van E-Quality namens het Netwerk VN-Vrouwenverdrag

Het Netwerk VN-Vrouwenverdrag is een open samenwerkingsverband van Aim for Human Rights, Aletta - instituut voor vrouwengeschiedenis, E-Quality, FNV, Justitia et Pax, Movisie, Stichting Emancipatie Online, Studie- en Informatiecentrum Mensenrechten Universiteit van Utrecht, Tiye International, Vereniging voor Vrouw en Recht Clara Wichmann, Vluchtelingenorganisaties Nederland en diverse onafhankelijke experts.

© Netwerk VN-Vrouwenverdrag, april 2010.

Met bronvermelding mag de tekst worden overgenomen.

ISBN: 978-90-73716-21-6

NUR: 754

E-Quality, kenniscentrum voor emancipatie, gezin en diversiteit

Laan Copes van Cattenburg 71, 2585 CM Den Haag

Postbus 85808, 2508 CM Den Haag

tel. 070 - 3659777

E-Quality

Hoe staat het met de vrouwenrechten in Nederland anno 2010?
Wat gaat er goed, wat moet beter - bijvoorbeeld wat betreft politiek en openbaar bestuur, werk en inkomen, onderwijs, gezondheid, nationaliteit, huwelijk en familielevens?

Het VN-Vrouwenverdrag beschrijft wat discriminatie van vrouwen inhoudt en wat de regering moet doen om discriminatie te bestrijden en de positie van vrouwen te verbeteren. Periodiek rapporteert de regering aan het toezichthoudend VN-Comité over de resultaten.

De conclusies en aanbevelingen van het Comité begin 2010 logen er niet om: Nederland moet meer doen om rechten van vrouwen te waarborgen en gelijkheid van vrouwen en mannen in de praktijk te realiseren. Een actieve inzet van vrouwenorganisaties en andere maatschappelijke organisaties kan daaraan bijdragen. Daarom heeft het Netwerk VN-Vrouwenverdrag een overzicht gemaakt van de belangrijkste punten waar het aan schort. Zodat nog meer organisaties en activisten weten wat er speelt en de regering kritisch kunnen volgen op naleving van het VN-Vrouwenverdrag.